

Sygn. akt *XIV C 1361/17*

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2020 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Jolanta Czajka-Bałon

Protokolant: st. sekr. sąd. Grażyna Bielicka

po rozpoznaniu w dniu 24 września 2020 r. w Pile

na rozprawie

sprawy z powództwa *W. G. (1)*

przeciwko *M. G. (1), W. G. (2), L. G. i (...) sp. z o.o. spółka komandytowo-akcyjna w B.*

o ustalenie

1. ***oddala powództwo,***

2. ***zasądza od powoda na rzecz pozwanych M. G. (1), W. G. (2), L. G. i (...) sp. z o.o. spółka komandytowo-akcyjna w B. solidarnie kwotę 15 068 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.***

Jolanta Czajka-Bałon

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 16 grudnia 2016 r. ostatecznie sprecyzowanym w piśmie procesowym z dnia 28 sierpnia 2018 r. skierowanym przeciwko M. G. (1), W. G. (2), L. G. oraz (...) sp. z o.o. s.k.a. w B. powód W. G. (1) domagał się ustalenia nieważności umowy darowizny ogółu praw i obowiązków współnika spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp.j. z dnia 1 października 2011 r. zawartej pomiędzy M. G. (1) a W. G. (2) za zgodą L. G. w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza P. P., rep. A nr (...), zmienionej w dniu 5 października 2011 r. na podstawie aneksu zawartego pomiędzy M. G. (1) a W. G. (2) za zgodą L. G. w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza P. P., rep. A nr (...) oraz zmienionej w dniu 18 stycznia 2018 r. na podstawie aneksu zawartego pomiędzy M. G. (1), W. G. (2), L. G., (...) sp. z o.o. s.k.a. w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza P. P., rep. A nr (...).

W uzasadnieniu powód wskazał, że podstawą ustalenia nieważności umowy darowizny jest jej sprzeczność z prawem, zasadami współżycia społecznego oraz pozorność. W ocenie powoda zgodnie z treścią uchwał z dnia 30 sierpnia 1994 r. z dniem 31 grudnia 2014 r. doszło do rozwiązania umowy spółki cywilnej. W związku z powyższym nie było możliwe przekształcenie nieistniejącej spółki, a następnie zbycie ogółu praw i obowiązków. Autentyczność umowy do uchwał została potwierdzona opinią biegłego sądowego w sprawie prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Poznaniu pod sygn. akt XIV C 72/06. W dalszej kolejności powód podniósł, że nawet przy przyjęciu wersji, że doszło jedynie do wystąpienia powoda ze spółki cywilnej, to w związku z nierozliczeniem się pozwanych z powodem darowizna obejmowała prawa przysługujące powodowi na skutek wystąpienia ze spółki cywilnej. Na skutek przekształcenia spółki cywilnej spółka jawna weszła w ogół praw i obowiązków spółki cywilnej, a zatem na podstawie art. 65 i 120 ówczesnego kodeksu

handlowego w bilansach spółki powinien być ujęty w osobnej pozycji udział ustępującego wspólnika i nie mógłby on stanowić przedmiotu darowizny. Niezależnie od powyższego zdaniem powoda umowa darowizny jest nieważna na skutek nieważności przekształcenia spółki cywilnej w spółkę jawną na gruncie obowiązujących przepisów prawa. Nadto wszelkie działania podejmowane przez pozwanych były jedynie czynnościami pozornymi, a zbycie ogółu praw i obowiązków było kolejną czynnością, która miała jedynie na celu utrudnienie powodowi dochodzenia należnych mu praw i uniemożliwienie mu wykonania umowy do uchwał. O pozorności umowy darowizny w ocenie powoda świadczyć miały m.in. założenie w tym samym dniu przez W. G. (2) jednoosobowej działalności gospodarczej, wniesienie wkładu w formie pieniężnej, określenie udziału kapitałowego procentowo. W toku procesu powód wskazał również, iż podstawą nieważności umowy darowizny jest sfalszowanie podpisów pod umową spółki cywilnej z dnia 30 grudnia 1990 r. Przedmiotowe sfalszowanie skutkuje niemożnością ustalenia czy powoda i pozwanych łączyła jakakolwiek inna umowa spółki cywilnej, dlatego przyjąć należy, że prowadzili oni działalność na zasadach spółki wewnętrznej, co rodzi niemożliwość rozporządzenia przez pozwanych prawami przysługującymi powodowi. Powód stał na stanowisku, że posiada interes prawny w zgłoszonym roszczeniu o ustalenie, albowiem stwierdzenie nieważności umowy dałoby mu możliwość wykonania uchwał do umowy z dnia 30 sierpnia 1994 r.

Pozwani w odpowiedzi na pozew oraz w kolejnych pismach procesowych wnosili o oddalenie powództwa i zasądzenie na ich rzecz od powoda kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu swojego żądania podnieśli, iż powód nie posiada interesu prawnego uzasadniającego zgłoszone roszczenie, a to z uwagi na fakt, iż nie jest on wspólnikiem spółki, w której prawa i obowiązki wspólnika zostały przeniesione przez pozwanych. Powód wprowadził do dnia 31 sierpnia 1994 r. wspólnikiem spółki cywilnej działającej pod nazwą (...) G. (...) jednak w ww. dacie wystąpił z niej podejmując w B. własną jednoosobową działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo (...). Ewentualne roszczenia finansowe powoda wynikające z faktu wystąpienia ze spółki powód mógł dochodzić w dalszym idącym postępowaniu sądowym o zapłatę lub wydanie. Fakt wystąpienia powoda ze spółki spowodował, że po tym dniu utracił status wspólnika w tym także uprawnienia do decydowania i udziale w przekształceniach spółki i decyzjach związanych z jej majątkiem. Nadto pozwani twierdzili, iż zgodnie z dyspozycją art. 871 k.c. dokonali rozliczenia z powodem. Pozwani zauważyli również, że kwestie nieważności umowy spółki cywilnej i jej rozwiązania były już przedmiotem rozpoznania sądu w prawomocnie zakończonych postępowaniach oddalających powództwa powoda. Za bezzasadny pozwani uznali również zarzut nieważności umowy darowizny z uwagi na sfalszowanie podpisów pod umową spółki wskazując, iż dwukrotnie w omawianym przedmiocie prokuratura umarzała postępowania karne.

Postanowieniem z dnia 19 stycznia 2017 r. Sąd umorzył postępowanie w sprawie z powództwa A. G..

Postanowieniem z dnia 21 stycznia 2020 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanego (...) sp. z o.o. s.k.a. z siedzibą w B..

Sąd ustalił, następujący stan faktyczny sprawy:

W dniu 30 grudnia 1990 r. bracia: M. G. (1), W. G. (1) i W. G. (2) zawiązali spółkę cywilną o nazwie Przedsiębiorstwo (...) z siedzibą w B.. Przy czym W. G. (2) nie złożył podpisu pod powyższą umową, zamiast niego podpis złożył W. G. (1). W. G. (1) złożył również podpis w miejscu przeznaczonym dla M. G. (1), a M. dla W.. Zawierając umowę spółki wspólnicy mieli zgodną wolę wspólnego prowadzenia działalności gospodarczej. W dniu 31 grudnia 1990 r. złożyli wniosek o wpisanie działalności gospodarczej do ewidencji prowadzonej przez Wójta Gminy B.. Prowadzeniem spraw spółki zajmowali się wszyscy wspólnicy, którzy także w imieniu wszystkich wspólników składali oświadczenia woli.

Od 1 stycznia 1993 r. bracia G. prowadzili działalność pod nazwą Przedsiębiorstwo Usługowo-Produkcyjno-Handlowo-Wdrożeniowe (...) spółka cywilna.

W dniu 23 sierpnia 1994 r. W. G. (1) złożył oświadczenie, iż rezygnuje z członkostwa w spółce o nazwie (...) z siedzibą w B.. W tym samym dniu wspólnicy wspomnianej spółki wyrazili zgodę na wystąpienie powoda ze spółki oraz ustalili, iż fizyczny podział spółki nastąpi do 31 grudnia 1994 r.

Uchwałą z dnia 29 sierpnia 1994 r. wspólnicy spółki cywilnej (...) z siedzibą w B. w związku ze zgłoszoną przez powoda wolą wystąpienia ze spółki wyrazili na to zgodę. Wspólnicy M. G. (1) i W. G. (2) podjęli decyzję kontynuowania spółki, która po wystąpieniu W. G. (1) miała trwać nadal pod nazwą (...). Wspólnicy ustalili nadto, że rozliczenie wspólników z wniesionych do spółki udziałów oraz z majątku spółki nastąpi w formie protokołu, stosownie do posiadanych udziałów po sporządzeniu bilansu. Wspólnicy zgodnie przyjęli, że wystąpienie ze spółki W. G. (1) nastąpi z dniem 31 sierpnia 1994 r. i wg stanu na ten dzień sporządzony zostanie bilans i rachunek wyników dla celu rozliczenia wspólników.

Po wystąpieniu ze spółki W. G. (1) prowadził własną działalność gospodarczą pod nazwą (...), a M. i W. G. w dalszym ciągu kontynuowali działalność gospodarczą jako wspólnicy spółki cywilnej (...). Wystąpienie W. G. (1) ze spółki pozostali wspólnicy zgłosili Wójtowi Gminy B., celem zmiany wpisu w ewidencji działalności gospodarczej. Poinformowali o zmianie także banki i swoich kontrahentów. Również powód w okresie od września 1994 r. wielokrotnie powoływał się wobec pozostałych wspólników oraz wobec instytucji i kontrahentów na fakt wystąpienia ze spółki cywilnej.

W dniu 15 kwietnia 1998 r. pozwani jako wspólnicy spółki cywilnej podjęli uchwałę o przekształceniu spółki cywilnej w spółkę jawną.

W dniu 30 kwietnia 1998 r. Sąd Rejonowy w Pile wpisał do rejestru handlowego Przedsiębiorstwo (...) sp.j. z siedzibą w B., która powstała w wyniku przekształcenia spółki cywilnej w jawną.

Dowód: umowa spółki cywilnej (k. 24), pismo z 30.12.1990 r. (k. 25), uchwała wspólników z 23.08.1990 r. (k. 26), uchwała wspólników z 29.08.1990 r. z aneksami (k. 27, 31-32), uchwała wspólników z 15.04.1998 r. (k. 94), zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej (k. 514), pismo z 3.10.1994 r. (k. 29), protokół z rozprawy XIV C 72/06 (k. 34-44), załącznik do rozliczenia wspólników (k. 59), protokół z rozprawy V GNs 12/00 (k. 61-67), pismo z 01.07.1998 r. (k. 22), wyrok SA w Poznaniu I ACa 232/17 z uzasadnieniem (k. 289-306), postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia (k. 379-384), wyrok SW w Poznaniu X GC 249/95 z uzasadnieniem (k. 414-418), wyrok SA w Poznaniu I ACa 966/99 z uzasadnieniem (k. 419-428), postanowienie SW w Poznaniu X Ga 43/98 z uzasadnieniem (k. 498-502), wyrok SO w Poznaniu X GC 103/99 z uzasadnieniem (k. 532-542), wyrok SO w Poznaniu XIV C 72/06 z uzasadnieniem (k. 544-583), wyrok SA w Poznaniu I ACa 859/10 z uzasadnieniem (k. 584-602), wyrok SN II CSK 182/11 z uzasadnieniem (k. 603-615), postanowienie SN II CSK 41/19 (k. 619-620), wyrok SO w Poznaniu IX GC 1294/15 z uzasadnieniem (k. 623-628), wyrok SR w Pile V GC 616/16 z uzasadnieniem (k. 723-730), wyrok SO w Poznaniu X Ga 583/18 z uzasadnieniem (k. 735-739), wyrok SO w Poznaniu X GC 357/97 z uzasadnieniem (k. 740-744), wyrok SA w Poznaniu I ACa 966/99 z uzasadnieniem (k. 745-754), Postanowienie SR w Pile V II 4/95 z uzasadnieniem (k. 762-763), postanowienie SO w Poznaniu X Ga 98/06 z uzasadnieniem (k. 780-786), postanowienie SR w Pile V GNs 12/00 z uzasadnieniem (k. 787-785), wyrok SO w Poznaniu I 2 C 708/09 z uzasadnieniem (k. 786-800), przesłuchanie W. G. (1) (k. 825-826), przesłuchanie W. G. (2) (k. 826-827), przesłuchanie M. G. (1) (k. 827-828).

Aktem notarialnym z dnia 1 października 2011 r. Repertorium A nr (...) zawartym przed notariuszem P. P. w kancelarii notarialnej w C. przy obecności wspólników spółki (...) sp. j. w B. tj. W. G. (2), M. G. (1) i L. G. - W. G. (2) podarował wspólnikowi M. G. (1) cały swój ogół praw i obowiązków wspólnika spółki pod firmą Przedsiębiorstwo (...) sp. j. z siedzibą w B..

Z kolei w dniu 5 października 2011 r. w formie aktu notarialnego Repertorium A nr (...) zawartym przed notariuszem P. P. w kancelarii notarialnej w C. wspólnicy spółki Przedsiębiorstwo (...) sp. j. w B. tj. W. G. (2), M. G. (1) i L. G. zawarli aneks do ww. umowy darowizny zmieniając treść zapisu § 8 tej umowy.

W dniu 18 stycznia 2018 r. M. G. (1) działając w imieniu i na rzecz spółki (...) sp. z o.o. s.k.a. z siedzibą w B. przed notariuszem P. P. w kancelarii notarialnej w C. aktem notarialnym Repertorium A nr (...) w formie aneksu do umowy darowizny z dnia 1 października 2011 r. dokonał zmiany w § 4 tej umowy prostując omyłkowo wskazaną w ww. umowie darowizny datę "30.09.1990 roku" na datę prawidłową "30.12.1990 r."

Dowód: akt notarialny z 1.10.2011 r. (k. 275-278), akt notarialny z 5.10.2011 r. (k. 272-274), akt notarialny z 18.01.2018 r. (k. 279-280).

Między stronami z inicjatywy powoda przez ponad 25 lat toczyło się wiele postępowań sądowych, zarówno cywilnych, administracyjnych, jak i karnych. I tak m.in.:

1. prawomocny wyrok Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu z 24 października 1995 r. (X GC 249/95) z powództwa powoda o rozwiązanie spółki cywilnej - oddalający powództwo;
2. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 15 lutego 1999 r. (IACa 966/99) oddalający apelację powoda ze skargi powoda o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem Sądu Wojewódzkiego z 24 października 1999 r. w sprawie X GC 249/95;
3. prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 4 grudnia 2000 r. (IX GC 103/99) oddalający powództwa pozwanych przeciwko powodowi o ustalenie;
4. postanowienie Sądu Rejonowego w Pile z 16 czerwca 2005 r. (V GNs 2/04) oddalające wniosek powoda o zmianę prawomocnego orzeczenia tegoż sądu z dnia 3 lipca 2001 r. (V GNs 12/00) oddalający wcześniejszy wniosek o rozliczenie spółki cywilnej (o zniesienie współwłasności majątku wspólników spółki cywilnej (...)) uznając, iż nie zaszyły nowe okoliczności uzasadniające zmianę tego postanowienia, a to wobec faktu, iż spółka ta nadal istnieje i żaden ze wspólników, w tym również były wspólnik nie jest uprawniony w czasie trwania spółki do żądania podziału majątku wspólnego;
5. prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 31 maja 2005 r. (I C 415/01) oddalający powództwo powoda o ustalenie nieważności aktu notarialnego z dnia 23 czerwca 1998 r. przenoszącego własność nieruchomości położonych w B. oraz o ustalenie, iż umowa do uchwał z dnia 30 sierpnia 1994 r. jest wiążąca;
6. prawomocny wyrok SR w Wągrowcu z 28 października 2008 r. (I C 54/07) oddalający powództwo W. G. (1) o pozbawienie tytułów wykonawczych w postaci wyroków wydanych w sprawach wytoczonych przez niego przeciwko M. i rzecz W. G., w których zasądzono koszty procesu na ich rzecz; w toku tego postępowania powód przyznał, że wyraził zgodę na propozycję zawartą w piśmie pozwanych z dnia 22 listopada 1994 r. dotyczącą spłaty jego udziału w spółce w wysokości 1.005.602.600 zł (przed denominacją) pod warunkiem, dokonania zniesienia współwłasności nieruchomości położonej w B.;
7. prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 10 marca 2010 r. (XIV C 72/06) oddalający powództwo powoda o stwierdzenie nieważności umowy sprzedaży zorganizowanej części przedsiębiorstwa zawartej w dniu 1 grudnia 1995 r., umowy sprzedaży w formie aktu notarialnego z dnia 12 grudnia 1996 r. i 3 lipca 2003 r. z uwagi na brak interesu prawnego; w niniejszej sprawie Sąd ustalił, że parafy pod "umową do uchwał" z dnia 30 sierpnia 1994 r. zostały nakreślone przez powoda oraz pozwanych W. i M. G., jednakże nie zostały one złożone przez pozwanych pod treścią powyższej umowy;
8. postanowienie Prokuratora Rejonowego w Wągrowcu z dnia 29 września 2000 r. umarzające postępowanie w przedmiocie sfalszowania umowy spółki cywilnej z dnia 20 grudnia 1990 r. poprzez złożenie podpisu za W. G. (2) przez W. G. (1), wobec znikomej szkodliwości czynu;
9. postanowienie z dnia 28 sierpnia 2003 r. Prokuratura Rejonowa w Wągrowcu umarzające śledztwo w sprawie zaistniałego 30 sierpnia 1994 r. w B. sfalszowania tzw. "umowy do uchwał" z 23 i 29 sierpnia 1994 r., o przejęciu udziałów w firmie (...) przez powoda i użycia tego dokumentu za autentyczny przed Sądem Rejonowym Wydział KRS w P. w listopadzie 2002 r.;

10. prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w Pile z 10 kwietnia 2018 r. (V GC 616/16) oddalający powództwo powoda o ustalenie, że umowa spółki cywilnej z dnia 30 grudnia 1990 r. jest nieważna ewentualnie, że została rozwiązana z uwagi na brak interesu prawnego;

11. wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 4 kwietnia 2019 r. (IX GC 1294/15) oddalający powództwo powoda o ustalenie nieważności uchwały z dnia 15 kwietnia 1998 r. o przekształceniu spółki cywilnej (...) s.c. w spółkę jawną, uchwały z 2012 r. o przekształceniu tejże spółki jawnej w spółkę komandytowo-akcyjną (...) sp. z o.o. s.k.a., ustalenie iż umowa dzierżawy i wykupu gospodarstwa rolnego w B. nie była objęta umową spółki cywilnej, ustalenie że pozwani nie rozliczyli się z powodem w związku z rozwiązaniem spółki cywilnej w związku z umową do uchwał z dnia 30 sierpnia 1994 r. z uwagi na brak interesu prawnego;

12. postanowienie Prokuratury Rejonowej (...) z dnia 29 kwietnia 2019 r. o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie posługiwania się sfałszowanym dokumentem w postaci umowy spółki cywilnej z dnia 30 grudnia 1990 r. (PR 4 Ds. 510.2019.VI).

Dowód: bezsporne, nadto postanowienia o umorzeniu śledztwa (k. 74-87, 340-342), postanowienia SR w Poznaniu (k. 88-93), wyrok SA w Poznaniu I ACa 232/17 z uzasadnieniem (k. 289-306), postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia (k. 379-384), wyrok SW w Poznaniu X GC 249/95

z uzasadnieniem (k. 414-418), wyrok SA w Poznaniu I ACa 966/99

z uzasadnieniem (k. 419-428), postanowienie SW w Poznaniu X Ga 43/98

z uzasadnieniem (k. 498-502), wyrok SO w Poznaniu X GC 103/99

z uzasadnieniem (k. 532-542), wyrok SO w Poznaniu XIV C 72/06

z uzasadnieniem (k. 544-583), wyrok SA w Poznaniu I ACa 859/10

z uzasadnieniem (k. 584-602), wyrok SN II CSK 182/11 z uzasadnieniem (k. 603-615), postanowienie SN II CSK 41/19 (k. 619-620), wyrok SO w Poznaniu IX GC 1294/15 z uzasadnieniem (k. 623-628), wyrok SR w Pile V GC 616/16

z uzasadnieniem (k. 723-730), wyrok SO w Poznaniu X Ga 583/18

z uzasadnieniem (k. 735-739), wyrok SO w Poznaniu X GC 357/97

z uzasadnieniem (k. 740-744), wyrok SA w Poznaniu I ACa 966/99

z uzasadnieniem (k. 745-754), Postanowienie SR w Pile V II 4/95

z uzasadnieniem (k. 762-763), postanowienie SO w Poznaniu X Ga 98/06

z uzasadnieniem (k. 780-786), postanowienie SR w Pile V GNs 12/00

z uzasadnieniem (k. 787-785), wyrok SO w Poznaniu I 2 C 708/09

z uzasadnieniem (k. 786-800).

Podstawą dla powyższych ustaleń była następująca ocena zgromadzonego materiału.

Zgodnie z art. 229 k.p.c., nie wymagają dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości. Na tej podstawie Sąd przyjął bez dowodów te podniesione przez strony fakty, które zostały przyznane przez przeciwnika procesowego, ponieważ przyznanie to nie wywoływało żadnych wątpliwości.

Zgromadzone dokumenty urzędowe i prywatne Sąd ocenił jako wiarygodny materiał dowodowy, mając na względzie przepisy art. 244 § 1 k.p.c. i art. 245 k.p.c. uznając, że zostały one sporządzone przez upoważnione osoby i instytucje, w zakresie ich kompetencji i prawem przewidzianej formie oraz to, że ich wartość dowodowa nie została skutecznie zakwestionowana przez strony w trybie art. 252 k.p.c. i art. 253 k.p.c., a Sąd nie znalazł przyczyn by to uczynić z urzędu. Przy czym podkreślić należy, że o materialnej mocy dowodowej dokumentów prywatnych sąd rozstrzyga zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów. Dokumenty prywatne nie korzystają z domniemania zgodności z prawdą oświadczeń w nich zawartych. Korzystają jedynie z domniemania autentyczności, a także domniemania wyłączającego potrzebę dowodu, że osoba, która dokument podpisała złożyła zawarte w nim oświadczenia.

Zaoferowane w sprawie dokumenty w przeważającej części stanowiły dowód istniejącego między stronami od wielu lat sporu urosłego na tle zawiązanej w 1990 r. spółki cywilnej, które był już przedmiotem badania licznych postępowań

sądowych, w druzgocącej większości zakończonych oddaleniem roszczeń powoda. Kluczową kwestią w niniejszej sprawie Sąd uznał zbadanie, czy powód posiada interes prawny w zgłoszonym powództwie, dlatego pozostałe niewymienione, a znajdujące się w aktach sprawy dokumenty Sąd uznał za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, albowiem nie zawierały one treści pozwalających na ustalenie ww. przesłanki.

Stosownie do treści art. 299 k.p.c. Sąd przesłuchał także w charakterze stron powoda W. G. (1) i pozwanych W. G. (2) oraz M. G. (1). Z uwagi na istniejący pomiędzy stronami wieloletni konflikt, oraz przede wszystkim uznanie braku interesu prawnego powoda w zgłoszonym roszczeniu, Sąd odstąpił od szczegółowej oceny omawianego środka dowodowego uznając, zeznania stron za wiarygodne jedynie w takim zakresie, który został ustalony w powyższym stanie faktycznym, a który został uznany za bezsporny, bądź przyznany a przede wszystkim potwierdzony innymi dowodami.

Postanowieniem z dnia 24 września 2020 r. Sąd na podstawie art. 235 2 § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. pominął dowody z zeznań świadków Z. J. i L. R. jako nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy i zmierzające do jej przedłużania. Sąd doszedł do przekonania, że zebrany w sprawie materiał dowodowy jest wystarczający do wyrokowania. Przyjęcie przez Sąd braku wykazania przez powoda interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy darowizny z dnia 1 października 2011 r., spowodowało, że dalsze gromadzenie materiału dowodowego uznać należało za zbędne, albowiem i tak nie zmieniłoby ww. założenia.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Roszczenie powoda w sprawie niniejszej zostało oparte na art. 189 k.p.c., zgodnie z którym, można żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy występuje w tym interes prawny.

Z powyższego przepisu wynika bezsprzecznie, że materialnoprawną przesłanką powództwa wytoczonego na podstawie art. 189 k.p.c. jest oczywiście istnienie interesu prawnego strony powodowej w ustaleniu przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Interes o takim charakterze musi jednak istnieć obiektywnie, aby uzasadniać uwzględnienie powództwa, a nadto musi to być wyłącznie interes prawny, a nie interes ekonomiczny, emocjonalny itp. Jego brak uniemożliwia korzystanie z tej instytucji. Ciężar dowodu wykazania ww. przesłanki spoczywa zgodnie z treścią art. 6 k.c. na powodzie (wyrok SN z dnia 30.11.2000 r., I CKN 903/00, Lez nr 512061).

Postępowanie cywilne oparte jest na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Powództwo oparte na art. 189 k.p.c. musi być zatem celowe, bo ma spełniać realną funkcję prawną. Ocena istnienia interesu musi uwzględniać to, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do danego stosunku prawnego i czy definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu zapobiegnie, a więc czy sytuacja powoda zostanie jednoznacznie określona (por. uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 15 marca 2006 r., III CZP 106/05, OSNC 2006 r., Nr 10, poz. 160, Biul. SN 2006 r., nr 3, poz. 6; uchwała SN z dnia 14 marca 2014 r., III CZP 121/13, OSNC 2015 r., Nr 2, poz. 15, Biul. SN 2014 r., Nr 3, poz. 6; wyroki SN z dnia 18 marca 2011 r., III CSK 127/10, OSN - ZD 2012 r., Nr 1, poz. 17, z dnia 29 marca 2012 r., I CSK 325/11, M. Prawn. 2014 r., Nr 20, poz. 1085, z dnia 15 maja 2013 r., III CSK 254/12, M. Prawn. 2014 r., Nr 20, poz. 1085, z dnia 18 czerwca 2015 r., III CSK 372/14, G. Prawn. 2015 r., Nr 121, poz. 11, z dnia 8 lutego 2013 r., IV CSK 306/12, nie publ., z dnia 22 października 2014 r., II CSK 687/13, nie publ., z dnia 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ., z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CSK 435/15, nie publ., z dnia 2 lutego 2017 r., I CSK 137/16, nie publ.). Interes prawny wyrażający się w osiągnięciu konkretnych skutków prawnych w zakresie usunięcia niepewności sytuacji prawnej powoda musi być analizowany przy założeniu uzyskania orzeczenia pozytywnego oraz przy analizie, czy w razie wyroku negatywnego może on osiągnąć tożsamy skutek w zakresie ochrony swej sfery prawnej w innej drodze. Obiektywny charakter interesu prawnego nie może być wyabstrahowany od okoliczności sprawy, bo podstawą niepewności co do stanu prawnego są konkretne okoliczności faktyczne, które miały wpływ na ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa i które stanowią przyczynę sporu, niejednokrotnie na różnych płaszczyznach prawnych. Interes prawny musi być wykazany przez konkretny podmiot w jego konkretnej sytuacji prawnej, a obiektywne są jedynie kryteria

stanowiące podstawę oceny istnienia interesu prawnego, takie same dla wszystkich podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym. Podkreśla się też w orzecznictwie, że rozumienie interesu musi być szerokie i elastyczne z uwzględnieniem okoliczności sprawy. Brak interesu zachodzi wtedy, gdy sfera prawna powoda nie została naruszona lub zagrożona, bo jego prawo już zostało naruszone albo powstały określone roszczenia i może osiągnąć pełniejszą ochronę swych praw, bo może dochodzić zobowiązania pozwanego do określonego zachowania - świadczenia lub wykorzystać inne środki ochrony prawnej prowadzące do takiego samego rezultatu (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2019 r., I ACa 185/18). Nie można uznawać za konieczne wytoczenie powództwa w sytuacji, gdy sprawa o ustalenie ma charakter przesłankowy wobec innych dalej idących roszczeń (por. wyrok SA w Białymstoku z dnia 14 lutego 2018 r., I ACa 800/17, Lex nr 2453720). Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. nie może polegać więc na uzyskaniu prejudykату dla innych spraw cywilnych (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 14 grudnia 2017 r., VI ACa 1993/15, Lex nr 2453728).

Należy także podkreślić, że nawet szerokie rozumienie pojęcia interesu prawnego, interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego prawa dostępu do sądów w celu zapewnienia ochrony prawnej, nie zwalnia strony powodowej od wykazania czy sytuacja prawna powoda wymaga sięgnięcia do takiego środka ochrony prawnej. W szczególności za trafne należy uznać zapatrywanie, iż powództwo oparte o art. 189 k.p.c. należy zastrzec dla przypadków wyjątkowych (postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 13 lutego 2012 r., I ACz 260/12, Lex nr 1109532).

Reasumując, w doktrynie i orzecznictwie powszechnie przyjmuje się zatem, że powództwo opierające się o art. 189 k.p.c. ma charakter subsydiarny, a więc może mieć zastosowanie wówczas, gdy powodowi nie przysługuje żaden inny środek ochrony. Jeżeli zaś na podstawie przepisów prawa przysługuje mu skuteczniejszy środek ochrony niemożliwe jest uznanie, ażeby miał on interes prawny z wystąpieniem roszczenia o ustalenie. Również w sytuacji, w której wyrok ustalający sam z siebie nie zapewni powodowi ochrony, nie zmieni jego sytuacji prawnej, definitywnie nie wyjaśni wątpliwości co do jego sytuacji, to nie ma on interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia stosunku prawnego lub prawa, powództwo z art. 189 k.p.c. ma bowiem służyć ochronie powoda, nie zaś tworzeniu wiążących inne sądy „prejudycjalnych” dowodów na potrzeby innych postępowań.

Nie ulega wątpliwości, że badanie interesu prawnego powoda w ubieganiu się o wydanie rozstrzygnięcia ustalającego prawo lub stosunek prawny powinno wyprzedzać badanie ustalenia prawa czy stosunku prawnego (por. wyrok SA w Łodzi z dnia 10 lutego 2016 r., I ACa 1178/15), natomiast brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu powództwa stanowi wystarczającą przesłankę do jego oddalenia bez konieczności badania ustalenia prawa (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 25 maja 2017 r., I ACa 452/16).

Również w niniejszej sprawie należało przyjąć, że dopiero wykazanie przez powoda posiadania interesu prawnego otworzyłoby sądowi drogę do badania prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje bądź nie istnieje, zatem, w okolicznościach sprawy, badania czy kwestionowana przez powoda umowa wraz z jej aneksami jest nieważna (art. 58 k.c.).

Przenosząc przytoczone wyżej rozważania prawne na grunt niniejszej sprawy Sąd ocenił, iż powód nie sprostował obowiązkowi wykazania przesłanki istnienia interesu prawnego w wytoczeniu niniejszego powództwa.

Na wstępie Sąd zauważa, że nie uszło jego uwadze, że zarzuty powoda zgłoszone również w toku niniejszego postępowania, w tym kwestia ważności umowy z dnia 30 grudnia 1990 r., wystąpienia powoda ze spółki, rozwiązania spółki cywilnej, ważności „umowy do uchwał” z 30 sierpnia 1994 r. czy rozliczeń między stronami, na przestrzeni 25 lat były już przedmiotem rozważań innych sądów, w tym Sądu Najwyższego. Powyższe kwestie zostały przesądzone prawomocnymi wyrokami oddalającymi powództwa powoda. W związku z czym w niniejszej sprawie brak jest obiektywnej niepewności co do stosunku prawnego lub prawa, a istnieje jedynie subiektywne odczucie powoda w omawianym zakresie.

Powód nie wskazał w niniejszej sprawie, dlaczego występuje z oddzielnym żądaniem ustalenia. Co więcej, rozwijając swoje żądania sam wskazał, iż przysługują mu i zgłaszał wobec pozwanych do rozpoznania dalej idące żądania zapłaty. Powód nie wskazał na jakikolwiek stan niepewności stojący za jego żądaniami, który mógłby uzasadniać jego interes

prawny i potrzebę uzyskania ochrony prawnej w tym zakresie. Lakoniczne argumenty powoda jakoby interes ten polegał na tym, że unieważnienie ww. umowy umożliwiłoby mu wykonanie „umowy do uchwał” z dnia 30 sierpnia 1994 r. są całkowicie chybione. Podkreślić trzeba, że w istocie powód przekonywał, że rozstrzygnięcie po jego myśli przez Sąd co do ważności umowy z 2011 r. będzie służyło jego interesom majątkowym, a mianowicie może mu ułatwić dochodzenie należności z tytułu rzekomego rozwiązania spółki cywilnej. Tak określona przez powoda jego sytuacja prawna nie uzasadnia w żadnym przypadku przyjęcia, że posiada on interes prawny w ustaleniu nieważności ww. umowy, albowiem konstruowany interes ma charakter interesu majątkowego nie zaś prawnego. Abstrahując od powyższego, zaskarżoną umową przeniesiono ogół praw i obowiązków jednego współnika na drugiego. Nie sposób doszukać się argumentów świadczących o tym, że na skutek ww. decyzji uprawnienie powoda do rozliczenia ze spółką uległo ograniczeniu, albowiem majątek spółki pozostał niezmienny, a odbiorcą roszczeń powoda o rozliczenie się z udziału w spółce cywilnej, jest spółka powstała na skutek jej przekształcenia, która przejęła ogół jej praw i obowiązków (bez względu na zachodzące w niej zmiany podmiotowe i przekształcenia jej formy prawnej – art. 26 § 4 i 5 k.s.h. w zw. z art. 553 § 1 k.s.h.). Nie można również zapominać, że prawo do rozliczenia powoda na podstawie art. 871 k.c. przysługuje mu jedynie według stanu majątku wspólnego na dzień wystąpienia ze spółki. Na marginesie Sąd zauważa, że również w zakresie przywoływanej przez powoda umowy do uchwał z dnia 30 sierpnia 1994 r. dotychczas w żadnej z licznych spraw inicjowanych przez powoda nie została przez żaden sąd uznana za obowiązującą w stosunkach między współnikami oraz wobec osób trzecich. Co więcej zostało oddalone powództwo W. G. (1) o ustalenie, iż powyższa uchwała jest ważna i wiążąca, przy czym Sąd oddalając to powództwo, kierował się nie tylko brakiem interesu prawnego w występowaniu z takim powództwem na podstawie art. 189 k.p.c., ale także dlatego że została zakwestionowana wiarygodność tej umowy (sprawa przed SO w Poznaniu o sygnaturze I 2 C 415/01). Powyższe znalazło odzwierciedlenie również w orzeczeniu Sądu Okręgowego w Poznaniu w sprawie XIV C 78/06 z dnia 10 marca 2010 r., w którym to postępowaniu Sąd ustalił, że parafy pod "umową do uchwał" z dnia 30 sierpnia 1994 r. zostały nakreślone przez powoda oraz pozwanych W. i M. G., jednakże nie zostały one złożone przez pozwanych pod treścią powyższej umowy. Odnośnie zarzutów powoda w zakresie zakończenia działalności spółki Sąd nadmienia, że Sąd Okręgowy w Poznaniu prawomocnym wyrokiem z dnia 24 października 1995 r. wydanym w prawie o sygn. akt: X 249/95 oddalił żądanie W. G. (1) o rozwiązanie spółki cywilnej (...). Na uwagę zasługuje fakt, że na przestrzeni ostatnich 25 lat uprzednio orzekające w sporach pomiędzy stronami sądy, w tym Sąd Najwyższy nie miały wątpliwości, że powód z własnej woli wystąpił z dniem 31 sierpnia 1994 r. ze spółki cywilnej, pozbawiając się w ten sposób jakiegokolwiek wpływu zarówno na prowadzenie spraw spółki (np. reprezentację, skład osobowy, przekształcenia) jak i na podjęcie decyzji o jej kontynuacji czy zakończeniu. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że powód od chwili wystąpienia ze spółki cywilnej nie posiada interesu prawnego, w rozumieniu art. 189 k.p.c., w żądaniu ustalenia nieważności umów zawartych po jego wystąpieniu ze spółki, jak również nie może powoływać się przesłankowo na nieważność innych umów zawartych po tej dacie. (por. wyrok SN z dnia 25.11.2011 r., CSK 182/11).

W toku procesu powód podnosił również, że jego interes prawny w zgłoszonym w niniejszym procesie roszczeniu przejawia się tym, że nie można dopuścić, aby w obrocie prawnym i gospodarczym funkcjonowały umowy opierające się na nieważnych dokumentach tj. sfalszowanej umowie spółki cywilnej z 1990 r. W tym miejscu Sąd przypomina, że brak interesu zachodzi wtedy, gdy sfera prawna powoda nie została naruszona lub zagrożona, bo jego prawo już zostało naruszone albo powstały określone roszczenia i może osiągnąć pełniejszą ochronę swych praw, bo może dochodzić zobowiązania pozwanego do określonego zachowania - świadczenia lub wykorzystać inne środki ochrony prawnej prowadzące do takiego samego rezultatu. Powód sam wskazuje, że jego sfera prawna została rzekomo naruszona już wcześniej innym działaniem pozwanych, co per se wyklucza zasadność niniejszego powództwa. Nie przesądzając zasadności zarzutów powoda w zakresie nieważności umowy spółki cywilnej z 1990 r. a tym samym umowy darowizny z 1 października 2011 r. wraz z jej aneksami, jedynie na marginesie Sąd wskazuje, że w postępowaniach przygotowawczych prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową w Wągrowcu w sprawie sfalszowania umowy spółki cywilnej z 1990 r. ustalono, że W. i M. G. podpisując się pod umową, podpisali się w niewłaściwym miejscu, bo W. podpisał się za pozostałych braci, a M. za W. (z kolei Prokuratura Rejonowa W. odmówiła wszczęcia dochodzenia wobec barku znamion czynu zabronionego). Powyższe zdaniem powoda skutkuje nieważnością umowy spółki cywilnej z 1990 r., albowiem pozwani działali pozornie, w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego, mający na celu obejście prawa. Tym samym w ocenie powoda każda kolejna umowa zawierana przez braci również obarczona jest

nieważnością, w tym zaskarżona w niniejszym procesie. Zachowanie powoda jest całkowicie niezrozumiałe dla Sądu skoro sprawcą rzekomego fałszerstwa był on sam. Nie można przyjąć, by działanie strony pozwanej pozostawało w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, na zasady te nie może bowiem powoływać się podmiot, który sam postępuje wbrew tym zasadom. W takiej sytuacji trudno przyznać słuszność powodowi w domaganiu się ochrony prawnej roszczeń, których źródło stanowi jego własne niedozwolone zachowanie. Nie było sporne w sprawie, że w 1990 r. wszyscy bracia G. za zgodą pozostałych prowadzili wspólną działalność posługując się tą umową w poszczególnych urzędach, instytucjach bankowych itp. do chwili wystąpienia ze spółki powoda i sprzedaży mienia przez W. i M. G.. Przez wiele lat ważność umowy nie była w ogóle kwestionowana tj. do maja 2000 r., kiedy okoliczność tę podniósł W. G. (1). A zatem wspólną wolą stron, nawet przy uwzględnieniu faktu nieprawidłowości w zakresie sygnowania umowy, było zawiązanie i prowadzenie spółki cywilnej. Wydaje się zatem, że czynność prawna w postaci zawiązania spółki cywilnej została zatem potwierdzona następczymi działaniami jej współników. Nadto przepisy prawa nie przewidują sankcji nieważności umowy z powodu niezachowania jej formy pisemnej (art. 860 § 2 k.c.). Powyższe rozważania pozostają również w zgodzie z uzasadnieniem Prokuratury Rejonowej W. do postanowienia z dnia 29 kwietnia 2019 r. o odmowie wszczęcia dochodzenia (PR 4 Ds. 510.2019.VI). Dodatkowo w obrocie prawnym nie istnieje żadne prawomocne orzeczenie ustalające, że umowa spółki cywilnej jest nieważna, a wręcz przeciwnie roszczenie powoda w omawianym zakresie zostało prawomocnie oddalone wyrokiem SR w Pile w sprawie V GC 616/16.

Wszystko powyższe przemawia za uznaniem, że w okolicznościach ustalonych w sprawie strona powodowa nie posiada interesu prawnego w żądaniu stwierdzenia nieważności umowy z dnia 1 października 2011 r. wraz z jej aneksami, co skutkowało oddaleniem powództwa. Nie ulega bowiem wątpliwości, że zgłoszone w niniejszej sprawie roszczenie nie zakończy definitywnie sporu istniejącego pomiędzy stronami, nie zapobiegnie również powstaniu takiego sporu w przyszłości. Interes prawny powoda, wbrew jego oczekiwaniom, nie może polegać bowiem na uzyskaniu prejudykatu dla innych spraw cywilnych, natomiast interes prawny powoda w postaci potrzeby rozliczenia współników może być zabezpieczony w drodze powództwa o świadczenie np. o zapłatę, o zwrot wniesionego wkładu. Z uwagi na powyższe tj. uznanie nieskuteczności powództwa, nie było podstaw do oceny jego zasadności tj. badania prawdziwości twierdzeń strony powodowej, że wymieniony w powództwie stosunek prawny nie istnieje, a zatem w okolicznościach niniejszej sprawy, badania czy kwestionowana przez powoda umowa jest nieważna. Przesłanka to podlegałaby bowiem badaniu w sytuacji uznania, że powód posiada interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa, stosownie bowiem do tego, co zostało wyżej omówione, stanowi ona podstawową przesłankę ewentualnej jego zasadności.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz art. 105 § 2 k.p.c. uznając powoda za przegrywającego proces. Zasądzone na rzecz pozwanych koszty objęły wynagrodzenie ich pełnomocnika ustalone w oparciu o § 2 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804 ze zm.) tj. kwota 15.000 zł oraz opłaty skarbowe od udzielonych pełnomocnictw w kwocie 64 zł. Sąd przyjął, że pozwani byli współuczestnikami jednolitymi, gdyż wyrok dotyczy ich niepodzielnie, zatem koszty procesu należało zasądzić na ich rzecz solidarnie.

sędzia Jolanta Czajka-Bałon